

Študijska Knjižnica
via Geppa, 9
Ts 312

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Pred občinskimi volitvami v Trstu

Za najširšo enotnost Slovencev

Občinske volitve, ki bodo 11. novembra v Trstu bodo imele tudi velik politični pomen. Zato obstaja takšno zanimanje za te volitve že sedaj, čeravno se še ni začela uradna predvolivna agitacija. Zato se tudi postavlja tako resno vprašanje: kako bodo volili tukajšnji Slovenci. Ali bodo v veliki večini dali svoj glas stranki, ki se brezkompromisno bojuje za njihove pravi-

ce in ki ima tudi največ možnosti za uspeh, ali pa bodo razdrobili svoje glasove s tem, da jih bodo oddali raznim strankam ali skupinam, od katerih nekatere ne le, da nimajo nobenega pravega programa in da jim so problemi slovenske narodne manjšine deveta briga, marveč nimajo niti možnosti, da bi se uveljavile in prišle do pravega izraza v bodočem občinskem svetu.

Postavlja se, torej, vprašanje: kako bodo volili Slovenci?

Številke pričajo, da je na vseh prejšnjih volitvah večina Slovencev oddala svoj glas Komunistični partiji. Na listi Komunistične partije so bili vsakokrat izvoljeni tudi slovenski kandidati. Komunisti so se v občinskem svetu in tudi izven njega dosledno in odločno bojevali za pravice občanov na splošno in za pravice Slovencev še posebej. Izvoljeni predstavniki liste KPI so torej častno izpolnjevali svoje poslanstvo.

Nobenega dvoma ni o tem, da bi tisti slovenski volivci, ki so na prejšnjih volitvah oddali glas listi KPI letos volili drugače, toda gre za to, da se prav na letošnjih volitvah število slovenskih volivcev za KPI še poveča, kar bo med drugim omogočilo izvolitev še čvrstjega njenega zastopstva v občinski svet, kar se pravi, tudi večje število slovenskih svetovavcev.

Dobro vemo, da se bodo zlasti letos razne stranke dobrihale volivcem ter jih vabile, naj jim oddajo svoj glas. Predstavile se jim bodo tudi z več ali manj mikavnimi programi, ki pa bodo povsem pozabljeni brž ko se bodo volitve končale. Vladajoča stranka je že začela razvijati svojo razgibano propagando. Zopet je privlekla na dan znane obljube o milijardah za razvoj tržaškega gospodarstva, načrt za zgraditev 7. pomola v tržaški luki, rešitev perečega vprašanja bivših nameščencev ZVU, ki bi bilo moralo biti že davno dokončno rešeno itd. Toda znana stvar je, da je ista stranka širokogrudno delila enake obljube tudi ob priliki prejšnjih volitev. Prav za prav o rešitvi istih problemov govori vladna stranka že od tedaj, ko se je vrnila v Trst italijanska uprava. Na pravice Slovencev pa ista stranka enostavno pozablja. Zato pa s tem večjo vnemo govorijo o teh pravicah voditelji slovenskih katoličanov in liberalcev, ki so znani kot zazvezniki demokristjanov. Seveda o pravicah Sloven-

cev samo govorijo, kajti ko se je treba za te pravice boriti tudi na konkretnem polju in v vsakodnevnem življenju, jih ni na spregled.

Če je kdaj bila potrebna najširša enotnost Slovencev, potem je gotovo ta enotnost nujno potrebna tudi danes. In mi smo vedno delovali za to enotnost. Zanj se bomo zavzemali tudi v bodoče.

Toda to še ni dovolj. Volja po tej enotnosti mora prevladati v najširših vrstah Slovencev. In prevladala bo ako bo velika večina Slovencev strnjeno oddala svoj glas za komuniste tudi na novemberskih občinskih volitvah v Trstu.

Sindikalne borbe

Stavke v Trstu in Gorici

Stavka delavcev in delavk v podjetju «Stock» v Trstu ima velik odmev v vrstah tržaškega delavskega razreda. Ta odmev je tem večji, ker vlada med stavkajočimi velika kompaktnost: Do stavke v tem podjetju je prišlo, ker njegovo vodstvo ni hotelo vzeti v poštev upravičenih mejnih zahtev delavcev in delavk. Sedanje meze nikakor niso v skladu z življenjskimi stroški in zaostajajo za mezdami, ki jih prejema delavci drugih strok.

V trenutku ko to pišemo, teče že enajsti dan kompaktne stavke. Zaradi trmastega vztrajanja vodstva je družba utrpela veliko izgube, saj je do sedaj odpadla proizvodnja 324 tisoč steklenic likerjev.

Za ta teden je bila napovedana tudi v Trstu tridnevna stavka kovinarjev zasebnih podjetij. Stavka se bo končala v ponedeljek zjutraj. Kovinarji stavkajo predvsem zato, ker zahtevajo pravico, da se sindikalne organizacije udeležijo pogajanj za sklenitev dopolnilnih sporazumov, čemur pa se Zveza industrijcev upira. Vse kaže, da bo ta borba trda in dolga, vendar pa obstaja upanje, da bo prišlo do zmage, zlasti še, če bodo delavci ostali kompaktni.

Junaška in trda borba gradbenih delavcev v goriški pokrajini, ki je trajala 23 dni se je končala s popolno zmago delavcev. Sporazum, ki so ga podpisali predstavniki združenja industrijcev predvideva povišanje mezd za 15%, izplačilo prvih dni hranarine v primeru nezgod ali boleznih in ureditev delovne kvalifikacije.

Gre torej za popolno zmago, ki je toliko bolj pomembna ako pomislimo, da delodajalci niso prvotno hoteli niti slišati o upravičenih zahtevah delavcev.

Toda kljub temu, da je borba gradbenih delavcev zaključena, ob-

Dogodek tedna

Generalna skupščina OZN

V New Yorku se je ta teden začelo zasedanje Generalne skupščine Organizacije združenih narodov. Na dnevnem redu zasedanja je mnogo vprašanj. To zasedanje je zlasti važno, ker se vrši v času, zaostrenega mednarodnega položaja. Toda vseeno ves miroljubni svet gleda optimistično in je uverjen, da bo sedanja napetost v svetu premagana ter da bo k poravnavi sporov mnogo pripomogla prav Generalna skupščina OZN na svojem sedanjem zasedanju.

Čeprav, kot kaže, bodo na sedanjem zasedanju OZN prevladovali ekonomski problemi, je vendar gotovo, da bodo prišla na vrsto tudi politična vprašanja in vprašanje razorožitve.

Sovjetski razorožitveni predlogi so sledeči:

Razorožitev naj se izvede v treh etapah in to v štirih letih. Klasične oborožene sile ZDA in SZ naj bi štele po 1.700.000 vojakov. V sorazmerju s tem, naj se zniža tudi proizvodnja konvencionalnega orožja, likvidira tovarne, ki proizvajajo izključno orožje in strelivo, kar bi pomenilo tudi zmanjšanje vojaških izdatkov. V tretji etapi, to je pred koncem štirih let, naj bi popolnoma odpravili vojaške ustanove in vojaško obveznost. Že v prvi etapi razorožitve bi morali prepovedati vse poskuse z jedrskim orožjem in popolnoma likvidirati sredstva za prenašanje tega orožja. V drugi razorožitveni etapi naj bi popolnoma prenehali proizvajati fizijski material za vojne namene in uničiti bi morali vse zaloge jedrskega orožja, fizijski material pa naj bi od tedaj dalje uporabljali samo v miroljubne namene. Prav tako bi morali že v drugi razorožitveni etapi uničiti vse vrste kemičnega, biološkega in radiološkega orožja. Že v prvi etapi bi morali razrušiti vsa vojaška oporišča v tujini, hkrati pa bi se vse vojaške enote varšavskega in atlantskega pakta umaknile s tujih ozemelj.

Skratka: sovjetski predlogi predvidevajo splošno in popolno razorožitev pod strogo mednarodno kontrolo, da se morajo mednarodni spori reševati na miren način in ne z vojno, da se morajo odpraviti vsa jedrska orožja, jedrska sila pa naj se izkorišča le v miroljubne namene.

Volitve v tekstilni tovarni v Ronkih

25. septembra bodo delavci in delavke tekstilne tovarne v Ronkih — v kateri je zaposlenih tudi mnogo Slovencev iz Doberdoba — volili novo notranjo komisijo. Predloženi sta dve kandidaturi listi: listo št. 1 je predložil enoten sindikat FIOT-CGIL, listo št. 2 pa sindikat CISL.

Kandidati liste FIOT-CGIL v tkalnici so: Blasutti Alda, Blasutti Nella in Dolso Mario; v predilnici pa kandidirajo Bidut Ester, Gregoretti Teresina in Toretto Anna Maria.

Volitve se bodo začele ob 6. zaključile pa se bodo ob 19. uri istega dne.

Te volitve se vršijo po enoletnih intenzivnih sindikalnih borbah, ki so popolnoma spremenile položaj v tej tekstilni tovarni. Dosežene so bile velike zmage pod vodstvom enotnega razrednega sindikata in — kar jo zelo važno — premagana je bila bojazn, ki je v preteklosti zelo zavirala sindikalne akcije. Delavke so dobile zaupanje v lastne sile in prav to zaupanje je rodilo zelo pozitivne sadove.

Naj na tem mestu bežno omenimo le dve izmed najvažnejših akcij, ki so bile izvedene v tej tekstilni tovarni: 1. zasedbo tekstilne tovarne, ki je trajala 9 dni in ki je bila spremljana z velikimi solidarnostnimi manifestacijami delavskih množic goriške pokrajine ter se je končala z zmago delavk in delavcev, saj je bila izbojevana proizvodna nagrada v znesku 15.000 lir in 2. letošnje boje za obnovo vsedravnih delovnih pogodb, ki se je zaključila s priznanjem nagrade v znesku 20.000 lir.

Vse te borbe je vodila FIOT, ki je ob vseh prilikah dokazala, da je pravi delavski sindikat in da je kot tak vreden vsega zaupanja delavcev in delavk.

Zato voliti za FIOT-CGIL na teh volitvah pomeni tudi pripraviti se na najboljši način na bodoče bitke, v prepričanju da bodo dosežene nove zmage v veliki borbi za izboljšanje življenjske ravni delavcev in za pridobitev prave svobode v tovarnah.

MARIJA SELLI-SELIC

Teze za 10. kongres KPI

Pretekli teden je vodstvo KPI objavilo teze za 10. partijski kongres, ki bo prihodnjega decembra. Teze so zelo važen dokument, o katerem bodo komunisti v vsej državi razpravljali med pripravami na svoj kongres. O njih bomo tudi v našem listu obširneje pisali.

Predkongresna diskusija se bo v drugih federacijah partije v kratkem začela, v tržaški federaciji pa se bo ta diskusija vršila šele po upravnih volitvah v Trstu.

M. K.

POLITIKA

Aktualni problemi

Volitve v Alžiriji

Borbo alžirskega ljudstva je napredni svet spremljal z velikimi simpatijami, jo moralno in materialno podpiral. Zmage Alžircev nad kolonialisti se je veselil. Sporazum med Parizom in alžirskimi voditelji v Evianu je bil za miroljubni svet veliko olajšanje, saj je bilo s tem odstranjeno z našega planeta še eno izmed pomembnih žarišč hladne vojne.

Ko pa je mlada alžirska republika napravila prve korake v svet, smo žal ugotovili, da so ti koraki precej negotovi oziroma da so njeni voditelji med seboj sperti. Kazalo je celo, da bo prišlo do državljanske vojne. Podpivalci hladne vojne so se že veselili in prerokovali, da bo Alžirija šla po poti Konga. Vmes bodo seveda posegle velesile.

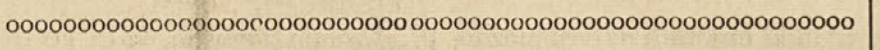
Res je, da so si alžirski podpisniki evianskega sporazuma naprtli na svoja ramena precej težka bremena. V imenu alžirskega ljudstva so nase prevzeli veliko politično in gospodarsko odgovornost. Nihče pa ni pričakoval, da bodo voditelji Alžircev tako kratkovidni in da se bodo med seboj skregali še pred volitvami v ustavodajno skupščino. Med sedemletno borbo proti francoskemu imperalizmu so bili enotni. Dogovorili so se, da bo Alžirija po osvoboditvi ubrala socialistično pot. Metode za doseg tega smotra tedaj niso bile sporne. Po osvoboditvi pa je prišlo do takšne zmede, da ni bilo videti izhoda. Osebnosti ambicije so prišle na vrh seznama alžirskega vprašanja, Alžirsko ljudstvo je uvidelo, da je rezultat njegove revo-

lucije v veliki nevarnosti. Z množičnimi demonstracijami je svojim voditeljem — v katere ima še zaupanje — povedalo, da bratomorna vojna ne bi imela nobenega smisla in da bi samo izzvala bivše kolonialiste na posredovanje. Zato je zahtevalo, naj se sporazumejo in prenehajo z razprtijami. Pred očmi naj jim bo bodočnost mlade republike in njenega ljudstva.

Rezultat teh ljudskih manifestacij in tudi strahu pred bodočnostjo je bil, da so voditelji

končno našli skupni jezik, se sporazumeli, da bodo volitve v ustavodajno skupščino 20. septembra. Alžirci bodo končno prvič v svoji zgodovini svobodno volili svoje poslance, parlament in vlado. To bo velik dogodek, ki politično presega meje Alžirije in tudi Afrike. Pomemben bodo morali kar krepko zasukati rokave, da bi rešili svoja osnovna vprašanja.

Seveda z volitvami v prvi alžirski parlament alžirsko vprašanje še ne bo rešeno. Alžirski

Španski delavci še nadalje terjajo svoje pravice

ŠPANSKI DELAVCI še vedno stavkajo. Režimski tisk skuša to resnico prikriti. Zato vesti o stavkah počasi prihajajo v svet. Pred nekaj dnevi je prišla vest iz Malage, da tamkajšnji pristaniščniki stavkajo že teden dni. Stavkajoči zahtevajo zvišanje mezd, izboljšanje delovnih in življenjskih pogojev. Stavka delavcev v pristanišču, ki spada med največja na Sredozemlju, je močno vznemirila Francov režim. Zato je vlada poslala v Malago močne policijske sile.

Tudi kmečki delavci v pokrajini Cadix so začeli organizirano stavkati. Doslej ni še znano kakšen obseg je zajela stavka te kategorije delavcev.

Kljub temu, da je španski vlada-

joči režim dobil težke udarce zaradi spomladanskih stavk, ni doslej še nič ukrenil za uresničitev izboljšanja življenjskih razmer v deželi. Nasprotno, ta režim skuša z zatičnimi in policijskimi ukrepi zadušiti delavski upor. Toda kljub številnim aretacijam in zasliševanjem in kljub najrazličnejšim ustrahovalnim manevrom policije, se stavkovno gibanje krepi in vedno bolj širi.

V zadnjem času se je položaj v Španiji zelo poslabšal. Draginja silno narašča. Zlasti cene živil so se močno povežale. Mast se je n.p.r. v enem samem letu podražila za 50%. Tudi krompir, jajca, ribe, riž, sadje in sočivje so se tako podražili, da si jih delovni ljudje sploh ne morejo več privoščiti.

III.
V odnosu do manjšine, ki živi v goriški pokrajini in na tržaškem področju navadna negacija ni mogoča, če se ne oziramo na nekatere skupine ekstremističnih nacionalistov. Vseeno pa so pogosti manjšine v teh dveh upravnih enotah popolnoma različni. Medtem ko se mora manjšina v goriški pokrajini zadovoljiti s splošno formulacijo ustave, ki pušča zadeve kakršne so, bi se moralo postopati z manjšino na tržaškem področju na podlagi posebne priloge Londonskega sporazuma iz leta 1954.

Na ta način smo priča absurdu treh različnih pogojev v treh različnih upravnih enotah za isto manjšino. Slovcem videmske pokrajine se enostavno negira obstoj, onim Goriškega se ne nudijo pravice, ki jim pripadajo po programski normi ustave, zaradi česar je vsaka pot odprta, celo tista popolne negacije teh pravic, onim s Tržaškega se potrjujejo določene pravice, ki jim pripadajo po mednarodnem pravnem dokumentu, a v praksi se ne napravi nič ali skoraj nič, da bi se ta dokument uveljavil.

V tej situaciji torej imajo Slovenci šole, lahko tiskajo knjige in časopise, lahko svobodno govorijo svoj jezik, a poleg tega nimajo drugih pravic. A vsa fašistična določila proti »drugorodcem« so še vedno v veljavi, slovenski jezik ni smatran za uradnega v odnosih z manjšino, v javnih uradih ni mest za elemente manjšine, toponomastika je še vedno falzificirana, javni dokumenti niso prevedeni tudi v jezik manjšine, slovenski radio ni kontroliran od predstavnikov manjšine, pač pa je v rokah le ene same, ma-

loštevne politične grupе, priimki so še vedno italijanizirani, izvzemši malega števila ljudi, ki so se sami pozanimali in so posamično zahtevali vrnitev v originalno obliko, obstajajo še vedno določila, ki preprečujejo imenovanje dojenčkov z neitalijanskimi imeni itd., itd.. Kot da vse to še ne bi bilo dovolj, italijanski vodilni krogi ne napravijo ničesar, da bi onemogočili nacionalistične in rasistične izbruhe s strani italijanske desnice in novo-fašizma in ohranjajo slovensko manjšino v zapostavljenem položaju ne samo z ozirom na zakonska določila, pač pa tudi v vsakodnevnem življenju, ker na noben način ne upoštevajo izgube, ki jih je utrpela manjšina za časa fašističnega dvajsetletja bodisi na gospodarskem in finančnem področju kot na socialnem in političnem.

Skratka, slovenska manjšina pričakuje še danes pravno ter praktično sistemizacijo njenih vprašanj.

Poleg tega pa vprašanje obstoja slovenske manjšine v Italiji dobiva celo dramatičen pomen, ker se na odkriti način nadaljuje raznarodovalno in asimilacijsko delovanje proti Slovcem. Nihče ne more zanikati, da je pomanjkanje demokratičnih ukrepov za slovensko manjšino eden izmed najbolj kontradiktornih pogledov sedanje italijanske demokracije. Četudi ostane v okviru formalizma, lahko ugotovljamo, da je tudi v tem pogledu slovenska manjšina pepelka vseh manjšin. Ker primanjkujejo torej formalni ukrepi in politika široke demokracije in svobode v odnosu do slovenske manjšine, manjka tudi podlaga, na katero se lahko manjšina opira za odpor proti asi-

Dr. Karel Šiškovič:

Vprašanje narodnih manjšin v Italiji in stališče strank

Referat na mednarodnem mladinskem seminarju v Kopru

milacijskim in raznarodovalnim procesom.

Iz dejstev izhaja prepričanje, da obstaja zavestni ali nezavestni dolgoročni raznarodovalni program. Pomanjkanje demokratičnih jamstev izpostavlja manjšinske elemente nenehnemu gospodarskemu, družbenemu, političnemu pritisku, ki ob robovih, to je pri manj zavednih elementih, z lahkoto učinkuje v smeri asimilacije. Zavlačevanje v zvezi z ukrepi o demokratičnih jamstvih ima dejansko za cilj zastraševanje manjšine, jo še bolj izpostavi pritiskom, jo pasivizirati glede na narodna čustva, jo podrediti slehernemu »spontanemu« procesu konglobacije v večinski narod. Nekajere demokracije in napredne sile prepogostoma ne upoštevajo aspekta, čeprav se zavedajo nujnosti demokratične rešitve vprašanja. Mnenja smo, da ne upoštevati tega pomeni objektivno biti na liniji italijanskih nacionalističnih sil, ki skušajo po drugih poteh doseči na novi meji varnost »zgodovinskih in strateških« mejah z odpravo iz rastka »drugorodne« manjšine.

Po drugi strani podobna politika prihaja na dan tudi s stališčem do nemške manjšine na Južnotirolskem, čeprav so tam težave za ure-

PISANI SVET

Japonska:

Še ena žrtev atomske bombe

Pretekli teden je v Hirošimi umrla še ena oseba zaradi posledic atomskega bombardiranja leta 1945. Kot smo pred nedavnim poročali je v Hirošimi še več oseb, ki trpe zaradi posledic atomskega izžarevanja.

Francija:

Draginja narašča

Življenjski stroški v Franciji so se v zadnjih letih zelo povežali. Od leta 1949 do 1961 so se povežale cene 250 potrošnih artiklov. Cene javnih uslug so se povežale za 100%.

Bolgarija:

Izvoz industrijskih izdelkov

Bolgarija izvažata danes v razne države ne le številne kmetijske pridelke in industrijske proizvode marveč tudi celotno opremo za razne tovarne. Na Kitajsko izvažata opreme za pridelavo esenc, v Indijo tovarniško opremo za izdelavo električnih števcev, v Vietnam izvažata opremo za cementarne, na Kubo pa je odposlala celotno opremo za neko tovarno, ki bo izdelovala električne transformatorje. V teku so pogajanja za izvoz industrijskih proizvodov tudi v nekatere druge države.

Mehika:

Solidarnost s Kubo

Komunistična in socialistična partija delovnega ljudstva Mehike sta objavili izjave solidarnosti s Kubo. Komunistična partija je v svoji izjavi med drugim podčrtala, da bi napad na Kubo pomenil ne le napad proti vsem narodom Latinske Amerike, marveč bi spravil v resno nevarnost mir v svetu ter povečal nevarnost izbruha nove svetovne vojne.

Kako tržaška pokrajinska uprava skrbi za kmetijstvo

1 milijon za „pomoč“ prizadetim kmetom

Skoda, ki jo je povzročila dolgotrajna suša znaša samo na Tržaškem ozemlju več kot 1 milijardo in 200 milijonov lir. Suša je uničila več kot polovico poljskih pridelkov in sadja. Pokrajinska uprava je sklenila, da nakaže 1 milijon lir za »najnujnejše potrebe« prizadetih. S tem je ta uprava še enkrat pokazala, kakšna je njena »občutljivost« na tem področju.

O posledicah hude suše je pretekli teden razpravljala pokrajinska kmetijska komisija, ki je sestavljena iz članov pokrajinskega sveta. Sestanek te komisije so zahtevali komunistični svetovavci. Na sestanku je svetovavec Gombač podčrtal, da se smešno nizek prispevek,

ki ga je nakazala pokrajinska uprava ne more jemati resno v poštev, ker so bili poljski pridelki v mnogih krajih še pred sušo prizadeti od toče. Kot je znano, so strokovnjaki ugotovili, da je toča prizadehala od 20 do 25 milijonov lir škode. Zato je isti svetovavec postavil konkretne predloge za pomoč prizadetim kmetovavcem. Med drugim je predlagal uveljavitev določil zakona št. 739, ki predvideva povrnitev škode tistim kmetovavcem, ki zaradi vremenskih nepravil utrpel občutno škodo. To zahtevo bi moral formalno predložiti tudi pokrajinski svet. Tudi zato je svetovavec Gombač še enkrat zahteval, naj se pokrajinski svet sestane.

Slika z vinograda na Tržaškem

za iredentizem, ki bi v sedanjem položaju privedel le do mednarodnih zapletljajev in bi postavil nevarnost za mir med narodi in državami.

Položaj v Italiji kot povsod drugje se ne sme smatrati, tudi v pogledu narodnih manjšin, na statičen način, pač pa vedno dinamično. V Italiji obstajajo danes sile, ki morejo razbiti italijansko nacionalistično tradicijo in prav posebno iredentistično nacionalistično tradicijo obmejnih področij. Razumeti je treba, da je italijanski nacionalizem rezultat preporodnega kompromisa med najbolj zmernimi silami demokracije in najbolj zaostalimi silami veleposestništva in monarhije. Ta italijanska »tradicija«, ki je posvečena v imenu italijanske nacije sleherno ekspanzijsko dejanje in je istočasno negirala vsakršno nacionalno težnjo drugih narodov, je bila privedena do zadnjih konsekvenc od fašizma. Ne more se trditi, da so italijanski vodilni krogi te povojne dobe prejeli zadostno lekcijsko od tragedije, ki jo je doživela Italija po krivdi fašizma in konzervativnega liberalizma, na vsak način pa obstoja danes v deželi zadostno število demokratičnih, anti-fašističnih in naprednih sil, ki čedalje bolj razumejo, da se demokracija meri tudi po načinu spoštovanja pravic manjšine do narodne individualnosti in do demokratičnega razvoja te individualnosti.

V tem smislu ne smejo narodne manjšine iskati rešitve lastnih vprašanj le v sebi, pač pa morajo razširiti, če se nočejo osamiti in se eksponirati nevarnosti popolnega izumretja, svoje obzorje na žive italijanske sile, to je sile demokracije, antifašizma in napredka, ker bodo v njih dobile najboljše in največje

jamstvo za pravilno rešitev lastnih vprašanj.

STALIŠČE STRANK DO VPRAŠANJA NARODNIH MANJŠIN V ITALIJI

Že v začetku se je omenilo, da so voditelji in struje javnega mnenja za časa Preporoda gledali s simpatijo nacionalno gibanje ostalih narodov in so si želeli z njim sodelovati.

Toda z okrepitevijo gospodarsko-družbenih temeljev italijanske buržoazije na eni strani in s pojavom njenih prvih ekspanzijskih teženj, ter z nadaljnjim razvojem nacionalnih gibanj ostalih narodov po isti poti, na drugi strani čeprav v drugih pogojih, je prišlo do politike spopada. Tako so se po združitvi in neodvisnosti Italije vse stranke začele gibati po stopinjah nacionalistične politike. Kljub temu je šlo še vedno za »zunanjji« problem, ker je bila Italija do 1918. še vedno država, kjer se vprašanje narodnih manjšin ni konkretno postavljalo, čeprav sta živeli v njenih mejah francoska manjšina in slovenska v videnjski pokrajini.

Ob svojem nastanku si italijansko socialistično gibanje ni sploh postavljalo nacionalnega vprašanja. Zanimivo je, da se nihče ni v tem gibanju bavil z vprašanjem manjšin, ki je že, čeprav v manjši meri obstajalo v Italiji od 1866. A to pomankanje zanimanja za vprašanje narodnih manjšin je bilo, bolj ali manj, skupna značilnost vsega delavskega gibanja do prvih let XX. stoletja; zato pa italijansko gibanje ni bilo izjema. Edina sila ki se je takrat postavljala v bran nacionalnih značilnosti prebivalstva Slo-

venske Benečije je bil del slovenske duhovščine, ki se je skušal upreti proti občutnemu asimilacijskemu in torej raznarodovalnemu postopku tega ozemlja.

Samo po prvi svetovni vojni je za beležiti vidnejše stališče vseh italijanskih strank do narodnih manjšin tudi zato, ker je to vprašanje začelo postajati vroče zaradi nacionalističnih pustolovčin D'Annunzia in terorističnih akcij fašističnih skvader. Ne ozirajoč se na stališče strank skrajne desnice (nacionalisti in fašisti), niso skoraj vse ostale »klasične« stranke še izza preporodnih ali predvojnih časov zavzele jasne stališča v tem pogledu, čeprav so liberalci in republikanci za časa vojne in prav posebno po porazu pri Kobaridu formulirali nekaj demokratičnih jamstev za slovensko prebivalstvo, ki bi bilo moralo biti vključeno Italiji po določbah Londonskega pakta. Liberalci Amendola in republikanec Sforza sta v nasprotju s Salandro in Orlandom večkrat izjavila, da bi bila konglobacija prevelike skupine neitalijanskega prebivalstva nevarna za Italijo. Na splošno so se pa »klasične« stranke italijanske politične konstelacije sklicevale na »zgodovinske in strateške meje« in vsled tega so bile mnenja, da je bila potrebna »civilizatorska misija« Italije med drugimi narodnostmi, kar ni bilo nič drugega kot pretveza za raznarodovanje. V najboljšem primeru je bilo stališče agnostično.

Z začetkom fašističnega nasilja je to stališče služilo fašističnemu gibanju, ki je na ta način tudi v pogledu »rešitve« tega vprašanja dobil proste roke.

(Nadaljevanje prihodnjic)

Praznik tiska na Opčinah

Nastop skupine iz Trebč

V nedeljo so tovariši z Opčin in iz Trebč priredili skupen praznik komunističnega tiska v Prosvetnem domu na Opčinah. Praznik je vsestransko zelo lepo uspel. Že okrog tretje popoldanske ure so se začeli zbirati obiskovavci na dvorišču Prosvetnega doma, kljub temu, da je bilo vreme precej nestanovitno in da so temni oblaki obetali dež.

Okrog petih se je začel kulturni program. Najprej je nastopila pevsko-glasbene skupina iz Trebč. Ta je ponovila svoj pester spored, ki je že ob prvem nastopu junija letos v Trebčah doživela tako lep uspeh. Vse točke programa je skupina zelo lepo podala, za kar je bila nagrajena z obilnimi aplavzi. Težko je reči kdo je bil boljši, kateri pevec, pevka ali godbenik je bil bolj posrečen. Zato gre topla pohvala vsem. Za tiste, ki niso imeli prilike, da bi bili prisostvovali že prvima dvema nastopoma v Trebčah sta bila povsem nova zlasti simpatična napovedovavca, od katerih je eden napovedoval v trebenskem narečju, drugi, od-

nosno, da smo jasnejši, druga pa je napoved »preveda« v slovenščino. Program trebenske skupine je trajal do večera, nakar sta govorila prof. Sema in dr. Karel Siškovič. Oba sta obravnavala zlasti probleme, ki so združeni z bližnjimi občinskimi volitvami v Trstu.

Po govori se je nadaljeval kulturno-zabavni spored. Nastopili so mladi pevci in pevke iz Pončane, katere je spremljal mali orkester. Mladi pevci iz Pončane niso tuji naši javnosti in kjer koli so doslej nastopili, so

Duet iz Trebč

bili deležni obilnih aplavzov. Z aplavzi niso štedili tudi tisti ki so jih poslušali na openski privrednici. Kot je znano omenjeni mladi pevci imitirajo razne italijanske moderne pevce, katere skušajo imitirati tudi v mimiki.

Sele v poznih večernih urah je bil izčrpan program, nakar je sledila prosta zabava, ki je trajala do polnoči.

Simpatična pevka iz Pončane

Kultura

PRIMORSKI akademski pevski zbor »Vinko Vodopivec« iz Ljubljane bo v kratkem odpotoval na turnejo v Združeno arabsko republiko. Ta zbor se je pred kratkim zelo uveljavil tudi na mednarodnem pevskem tekmovanju v Arezzu, kjer se je »pomeril« z različnimi slovitimi zbori, ki so že na prejšnjih tekmovanjih izšli kot zmagovavci. V isti kategoriji kot ta zbor je nastopilo 19 zborov in »Vinko Vodopivec« je dosegel tretje mesto.

LADO, folklorni ansambel iz Zagreba je na svojem gostovanju v Sovjetski zvezi doživel zelo velik uspeh. Nastopil je v številnih mestih. Zaključni nastop je bil v Moskvi in tamkajšnja kritika ga je zelo ugodno ocenila. Agencija TASS je med drugim podčrtala: navdušenje občinstva, veliko strokovnost, univerzalnost in spoštljiv odnos do ljudske umetnosti, ki se izraža v koreografiji, muzikalnih priredbah in kostumih, tako ansambelskih kot solističnih nastopih.

FRANCESCO FLORA, slovit italijanski humanist, je umrl. Pokojni je bil profesor na univerzi v Bologni. Napisal je mnogo knjig in sodeloval je pri raznih umetniških revijah. Zaradi antifašizma je bil leta 1927 izključen iz časnikarskega združenja, kar je v tistih časih pomenilo toliko kot onemogočenje nadaljnje udejstvovanja na časnikarskem področju. Zelo se je uveljavil zlasti po vojni. Bil je tudi član predsedstva združenja za kulturne stike s Sovjetsko zvezo.

ANSAMBEL »Branko Kršmanovič« iz Beograda je ta teden gostoval v Švici. Na programu je bil glavni nastop v mestu Lousanne, manjši programi pa še v Bernu, Baslu in Zürichu. Ta ansambel sestavlja petinštirideset članov-akademikov.

V PARIZU je pred kratkim izšla antologija slovenske poezije v francoskem prevodu z naslovom »Anthologie de la poésie slovène«. V njej so zastopani Prešeren, Jenko, Gregorčič, Aškerc, Cankar, Kette, Murn, Župančič, Gradnik, Golia, Gruden, Jarc, Seliškar, Vodnik, Kosovel, Klopčič, Vodušek, Udovič, Vipotnik, Bor, Kajuh, Levec, Minatti, Krakar, Zajc in Kovič. Pesmi so izbrali Cene Vipotnik, Drago Šega in Jože Kastelic, prevedel pa jih je Viktor Jesenik. Uvod k antologiji in razlago pesmi sta napisala francoski pesnik Marco Alyn in Slovenec Drago Šega. Antologijo je izdala založba Seghers.

JURČICEV »Juri Kozjak«, ki je doslej preveden že v 43 jezikov je francoska založba »Mame« že trikrat ponatisnila. Zasluga za to, da je to delo v francosčini doživelo kar štiri izdaje, ima dr. Ferdinand Kolednik. Ta je »Jurija Kozjaka« prevedel tudi v italijanščino, nemščino in angleščino, sedaj prevaja v francoščino tudi izbor Cankarjevih črtic, v nemščino pa Finžgarjev roman »Pod svobodnim soncem«.

